

Nr 227.

Av herrar **Wistrand** och **Andrén**, om utredning rörande samhällets möjligheter att förebygga ungdomsbrottslighet m. m.

1937 års riksdag beslöt avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning av ungdomsbrottslighetens omfattning, dess orsaker samt utvecklingen under senare år (se utlåtanden av första kammarens första tillfälliga utskott, nr 7, och av andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, likaledes nr 7, jämte bifogade yttrande av fångvårdsstyrelsen). Utredningens syftemål begränsades uttryckligen till huvudsakligen statistik; däremot ansåg riksdagen icke, att utredning då borde begäras "om vilka åtgärder, som lämpligen böra vidtagas för att motverka brottsligheten, ty dels har detta problem redan varit föremål för utredning, och dels torde eventuella ytterligare åtgärder bli beroende av det resultat, som en undersökning i nu nämnt syfte kan ge". Att verkställa den på angivna sätt begränsade utredningen har anförtratts fångvårdsstyrelsen, som enligt vad överdirektör Göransson förklarar i ett uttalande till pressen (Dagens Nyheter 27. 10. 1938) snart är färdig med sitt uppdrag.

I avvaktan på utredningens avslutande borde det i och för sig icke ha föregat någon anledning att återigen fästa riksdagens uppmärksamhet på ungdomsbrottslighetens problem, om icke det av fångvårdschefens nämnda uttalande och andra uppgifter redan är tydligt, i vilken riktning utvecklingen pekar. Överdirektör Göransson har förklarar, att det redan frambragta materialet "avgjort" pekar ej blott på en ökad brottslighet i ungdomsåldrarna utan även på att brottsligheten gräver sig djupare ner i de yngre årsklasserna; ökningen av de dömdas antal är relativt starkast i åldern 15—17 år, som efter 1935 uppvisar större antal dömda än åldern 18—21 år.

Utan att här kunna åberopa annat än lättillgängliga siffror ur utredningar och Statistisk årsbok vilja vi till belysning av utvecklingen blott anföra ett par siffersammanställningar. Ur Betänkande med förslag till lag om villkorlig dom m. m. avgivet av inom Justitiedepartementet tillkallade sakkunniga (St. O. U. 1937: 38; s. 44) har hämtats följande tabell över genom utslag i första instans¹ dömda personer, fördelade efter åldern vid brottets begående åren 1926—1934.

¹ Inberäknat utslag i första instans av krigsrätt och överrätt.

År	15—18 år			18—21 år			21 år och därutöver		
	Samtliga dömda, varom uppgifter lämnats till straffregistret	Därav villkorligt dömda		Samtliga dömda, varom uppgifter lämnats till straffregistret	Därav villkorligt dömda		Samtliga dömda, varom uppgifter lämnats till straffregistret	Därav villkorligt dömda	
		Antal	I % av samtliga dömda		Antal	I % av samtliga dömda		Antal	I % av samtliga dömda
1926	544	328	60,3	691	252	36,5	2 695	551	20,4
1927	561	298	53,1	739	282	38,2	2 875	642	22,3
1928	567	325	57,3	761	324	42,6	2 947	632	21,5
1929	623	371	59,6	785	325	41,4	3 200	769	24,0
1930	669	402	60,1	832	341	40,9	3 274	775	23,7
1931	668	442	66,2	879	373	42,4	3 508	897	25,6
1932	773	497	64,3	827	353	42,7	3 767	907	24,1
1933	784	513	65,4	838	373	44,5	3 833	936	24,4
1934	794	549	69,1	831	396	47,7	4 021	1 122	27,9

Ur statistisk årsbok kan man följa utvecklingen fram t. o. m. 1936. Följande genomsnittssiffror för olika perioder efter världskriget kunna anföras:

	15—18 år	18—21 år	21—25 år	Samtliga
1921—25	408	668	860	3 735
1926—30	593	762	838	4 353
1931—35	776	833	1 029	5 456
1936	929	826	980	5 894

Det har för bedömandet av dessa siffror framhållits, att de icke alltigenom äro riktiga mätare av brottsligheten. Nya lagar, kraftigare polisingripanden och ändrad domstolspraxis äro omständigheter, som kunna göra stegringen i siffror större än den i verkligheten är. Likaså har det framhållits, att de senaste årens höga siffror för den yngsta åldersgruppen till någon del skulle ha sin förklaring däri, att de stora årskullarna från åren 1920 och 1921 skulle reflekteras i de angivna siffrorna. Både med ledning av tabellerna här ovan och med stöd av överdirektör Göransson's preliminära uppgifter är det emellertid tydligt, att ungdomsbrottsligheten är i tilltagande eller i vart fall trots högkonjunkturen icke i avtagande. Så snart fångvårdsstyrelsens undersökning blivit slutförd och offentliggjord synes det påkallat, att en utredning av ungdomsbrottsligheten på bredare basis med sikte på orsaker och botemedel verkställas. Då ungdomsbrottslighetens nuvarande omfattning måste betecknas såsom en mycket allvarlig yttring av en förfelad tidsanda, tala alla skäl för att den av oss föreslagna allsidiga utredningen ej fördröjes utan igångsättes så skyndsamt som möjligt med utgångspunkt från fångvårdsstyrelsens statistiska material.

I frågans nuvarande läge sakna vi anledning att närmare ingå på problemets dryftande. Vi vilja endast i allra största korthet peka på några av problemets sidor. Vi äro väl medvetna om betydelsen av att samhällets reaktion mot brott av ungdomar utformas så, att dessa i möjligaste mån fostras till goda samhällsmedborgare och genom yrkesutbildning ges förutsättningar och chanser att hederligt slå sig fram i livet. Reformerna på ifrågavarande straffområde, såsom villkorlig dom och villkorlig frigivning samt inrättandet av ungdomsfängelser ha härvid varit verksamma medel i fostrande syfte. Men lika viktigt som att de brottsliga vid avtjänandet av straffet behandlas så att de kunna återinföras till samhället såsom bättre och dugande människor, lika viktigt är att straffskalorna utmätas så att fruktan för straff kan medverka till att avhålla från att begå ett brott. Det har i varje fall under senare år uppstått en ganska utbredd mening, att de s. k. humanitära straffmetodernas verkningar blivit föremål för en viss överskattning. I samband med den pågående strafflagsrevisionen vill man därför hoppas, att frågan om ungdomsbrottslighetens förebyggande skärskådas även ur nu angivna synpunkt.

Om orsakerna till att ungdomsbrottsligheten hållit i sig och skärpts, tvärt emot vad man efter den allmänna nivåhöjningen, den s. k. välståndsstegringen, kunnat vänta, har mycket sagts i den allmänna diskussionen. Uppenbarligen är det icke fråga om någon grov och förhärdad brottslighet utan ofta om vad man skulle vilja kalla okynnesbrottslighet; i någon mån motsäges detta dock av det faktum, att brotten mot egendom, ofta i sammanhang med en viss förlagenhet, stegrats samtidigt som brotten mot person gått tillbaka; unga stöldlighör, s. k. billån och cykelstölder tillhöra de vanligaste fenomenen. Man har anledning antaga, att de väsentliga orsakerna till denna ungdomsbrottslighet äro en förslappad uppsikt över ungdomarna från föräldrarnas sida och en förvänd uppfattning hos de förra om rätt och orätt. Otviveltigt är upplösningen av föräldraansvaret en av de allvarligaste tendenserna i tidsandan; många gånger kunna dock föräldrarna vara utan skuld därtill, exempelvis om bägge ha förvärvsarbete utom hemmet och ej kunna kontrollera sina barns förehavanden sedan dessa slutat skolan, eller också om ungdomar flyttat från landsbygden till städerna samt överlämnats åt sig själva och kanske kommit i dåligt sällskap.

Nära samman med ungdomsbrottslighetens problem hör det moderna nöjeslivet. Den industrialiserade form, vari det ofta bedrives, skapar en utelivsmentalitet och ett penningbehov, som kunna framkalla frestelser att begå tillgrepp. Film och periodisk litteratur i novellmagasinens och den kolorerade pressens form erbjuda, såvitt de icke till följd av sitt kriminalreportage direkt verka förråande, ingen motvikt mot den förfläckningens anda, som ej sällan — ehuru, det skall först som sist betonas, ingalunda alltid — gjort sig bred bland den moderna ungdomen. "Gängbildningen" kan verka i samma riktning, och den har framförallt bidragit till att göra svensk ungdom, när den upp-

träder kollektivt, skränigare och drulligare än i de flesta andra länder. Ett av de sorgligaste tidstecknen är den brutala hållning mot polismyndigheterna, som dylika "gäng" ideligen göra sig skyldiga till när någon "medlem" anhälles för fylleri eller andra förseelser. Den illegala sprithanteringen har måhända även haft sin andel i skulden till att ynglingar förts in på brottets bana.

Sakkunniga på området ha givit uttryck åt den bestämda meningen, att ungdomsbrottsligheten sällan numera är en följd av nöd och umbäranden. Oftast är det rena nöjesbegäret, som orsakat brottet. Likväl bör en utredning icke kunna förbigå ungdomens fostran, så mycket mera som brottslighetens nedträngande i yngre åldrar kan tyda på svårigheter för de unga att efter avslutad skolgång inpassa sig i förvärvslivet. Både springpojknas problem och behovet av förbättrad yrkesundervisning förtjäna härvid även ur denna synpunkt beaktande.

Så länge ungdomsbrottsligheten ej tyder på förgrovad kriminalitet utan på förslappad fostran, finns det anledning hoppas, att det skall bli möjligt att något så när komma till rätta därmed. Framförallt synes det nödvändigt, att en allmän reaktion åstadkommes lika mycket mot ett innehållslöst och andefattigt nöjesliv som mot föräldraansvarets förslappning. Vi kunna icke tro, att klemandets anda eller benägenheten att alltid se förmildrande omständigheter tjäna ungdomens eget intresse. Det behöves tvärtom att strängare krav än hittills resas på ungdomen i dess handel ochandel. Särskilt de, som i skolan ha barn- och ungdomsfostran om hand, men även ideella föreningar ha en stor uppgift att fylla genom att väcka självansvaret och ingjuta en strängare anda hos de unga. I bekämpandet av dekadansfenomenen, varhelst dessa uppträda, böra alla ansvarskännande samhällsmedlemmar, oberoende av klass och parti kunna förena sig. I nuvarande stund måste minimiprogrammet vara att förebygga, att ungdomsbrottsligheten vinner ytterligare utbredning.

Vi hemställa med hänvisning till ovanstående motivering,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla att i anslutning till fångvårdsstyrelsens pågående, huvudsakligen statistiska undersökning om ungdomsbrottsligheten måtte igångsättas en särskild utredning om samhällets möjligheter att förebygga ungdomsbrottsligheten och förhindra dess vidare spridning.

Stockholm den 23 januari 1939.

Karl Wistrand.

Georg Andréén.